Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΤΟΥ ΜΠΑΛΖΑΚ

Πῶς ὁ Μπαλζὰκ ἀποφάσισε νὰ γράψῃ δρᾶμα. Ὁ.... μεγαλοφυὴς συνεργάτης του! Ἡ νυκτερινὲς συνεργασίες. Ὅπου ὁ Λασαιγὶ φεύγει γιὰ νὰ μὴν τρελλαθῇ, κτλ. κτλ.

διάσημος Γάλλος μυθιστοριογράφος Ὀνορὲ ντὲ Μπαλζὰκ πέρασε ὅλη σχεδὸν τὴ ζωή του πνιγμένος στὰ χρέη καὶ πιεζόμενος ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς ἀνάγκες. Ἡ πρωτοφανὴς ἐργατικότης του — δούλευε δεκατέσσερες ὧρες τὸ ἡμερονύκτιο! — καὶ ἡ μεγάλη φιλολογική παραγωγή του δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν ποτὲ νὰ γνωρίσῃ κάποια οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία, γιατὶ ἦταν σπάταλος καὶ πολὺ κακὸς διαχειριστὴς τῶν χρημάτων του. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ καταστρώνῃ διαρκῶς διάφορα σχέδια γιὰ νὰ κερδίσῃ λεπτά, πολλὰ λεπτὰ — ἄλλο ζήτημα τώρα ἂν τὰ περισσότερα σχέδιά του παρέμεναν πάντοτε... μονάχα σχέδια!

Ὡστόσο ὁ Μπαλζὰκ νόμισε μιὰ μέρα ὅτι ἀνακάλυψε τὸ μέσον νὰ κάνῃ περιουσία μέσα σὲ λίγον καιρό. Ὅταν ἔμαθε πῶς ὁ Βίκτωρ Οὺγκὼ κέρδιζε ἑκατὸ καὶ διακόσιες χιλιάδες φράγκα ἀπὸ κάθε δρᾶμα του, τοῦ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία νὰ γράψῃ κι' αὐτὸς γιὰ τὸ θέατρο. Γιατὶ νὰ μὴν κερδίσῃ κι' αὐτὸς χιλιάδες; Καὶ ἐπειδὴ καταλάβαινε ὅτι ὁ ἴδιος ἦταν ἀνίκανος νὰ γράψῃ θεατρικὸ ἔργο — ἀγνοοῦσε καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς κανόνας τοῦ λογοτεχνικοῦ αὐτοῦ εἴδους — ἀποφάσισε νὰ πάρῃ ἕνα συνεργάτη. Ὁ συνεργάτης του θὰ εὕρισκε τὴν ὑπόθεσι ἑνὸς δράματος, θὰ τὸ χώριζε σὲ πράξεις καὶ σκηνές, θὰ ἔγραφε ἕνα μέρος τῶν διαλόγων καὶ ὁ Μπαλζὰκ θὰ ἔπαιρνε τὸ ἔργο γιὰ νὰ τὸ διορθώσῃ, νὰ τὸ ἀλλάξῃ, νὰ τοῦ βάλῃ μὲ δυὸ λόγια τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικῆς του ἰδιοφυΐας.

Ποιός ἦταν αὐτὸς ὁ συνεργάτης τοῦ Μπαλζὰκ καὶ ποιὰ ἦσαν τ' ἀποτελέσματα τῆς συνεργασίας των; Ἂς ἀφήσουμε τὸν μυθιστοριογράφο Λέοντα Γκοζλὰν, ἐπιστήθιο φίλο τοῦ Μπαλζὰκ, νὰ μᾶς ἀφηγηθῇ τὴν κωμικοτραγικὴ αὐτὴ περιπέτεια...

* * *

«...Ὅταν ὁ Μπαλζὰκ ἀποφάσισε νὰ πάρῃ συνεργάτη γιὰ νὰ γράψουν μαζὶ ἕνα θεατρικὸ ἔργο — ἀφηγεῖται ὁ Λεων Γκοζλὰν — διάλεξε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸν ἕνα ἀναμιὰ καὶ κακοντυμένο νεαρὸ διανοούμενο... ἀμφιβόλου διανοήσεως. Ὁμολογῶ πῶς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ γνώρισα τὸν Λασαιγὶ (ἔτσι λεγόταν ὁ νέος αὐτὸς) δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω πῶς ὁ μεγαλοφυὴς φίλος μου γελάστηκε σὲ βαθμὸ νὰ καταφύγῃ στὰ φῶτα ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ φώναζε μὲ τὸ παρουσιαστικό του ἀπὸ ὧρες μακριά ὅτι, δὲν διατηροῦσε μὲ τὴν ἔμπνευσι καὶ τὴ μοῦσα σχέσεις πολὺ τρυφερές...

Τὸ γεγονὸς εἶνε ὅτι ὁ Μπαλζὰκ ἔκανε καὶ συμβόλαιο μὲ τὸν Λασαιγί, γιὰ νὰ τὸν δέσῃ καλύτερα καὶ νὰ ἔχῃ ἐξασφαλισμένη τὴν... πολύτιμη συνεργασία του. Σύμφωνα μὲ τὸ συμβόλαιο αὐτό, ὁ Μπαλζὰκ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ παραχωρήσῃ στὸν Λασαιγὶ ἕνα δωμάτιο στὴν περίφημη βίλλα του «Ζαντί», νὰ τὸν τρέφῃ, νὰ τὸν ντύνῃ καὶ νὰ τοῦ δίνῃ ἕνα ὡρισμένο χρηματικὸ ποσὸ γιὰ τὰ μικροξοδά του. Εἰς ἀντάλλαγμα, ὁ Λασαιγὶ ἔπρεπε νὰ βρῇ τὴν ὑπόθεσι τοῦ ἔργου, νὰ τῆς δώσῃ σκηνικὴ φόρμα καὶ νὰ τὴν ὑποβάλῃ ὑπὸ τὴν ἔγκρισι τοῦ Μπαλζάκ.

Εἶχα τὴν ὑψίστη εὐτυχία νὰ παρευρεθῶ στὴ συνομιλία ποὺ ἔκαναν οἱ δυὸ συνεργάται, μετὰ τὸ κλείσιμο τῆς συμφωνίας τους. Δὲν μπορῶ ν' ἀντιστοιχήσω στὸν τεραστιό νὰ σᾶς μεταδώσω τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ συνδιάλεξι:

ΜΠΑΛΖΑΚ.—Καὶ τώρα, ἀγαπητέ μου, πρέπει νὰ στρωθοῦμε ἀμέσως στὴ δουλειά...

ΛΑΣΑΙΓΙΥ.—Μάλιστα διδάσκαλε.

ΜΠΑΛΖΑΚ.—Πρέπει νὰ γράψουμε ἕνα γράμμα ποὺ θὰ προξενήσῃ κατάπληξι...

ΛΑΣΑΙΓΙΥ.—Ἐννοεῖται, διδάσκαλε...

ΜΠΑΛΖΑΚ.—Ξέρεις πόσα μποροῦμε νὰ κερδίσουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ δρᾶμα;

ΛΑΣΑΙΓΙΥ.—Ὄχι, διδάσκαλε...

ΜΠΑΛΖΑΚ.—Ἂν θὰ δεχτῇ νὰ τὸ παίξῃ ὁ Λεμαὶτρ — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δεχτῇ — τὸ ἔργο μας θὰ κάνῃ τοὐλάχιστον ἑκατὸν πενῆντα παραστάσεις. Ἂν ὑπολογίσουμε εἴσπραξι πέντε χιλιάδες φράγκα σὲ κάθε παράστασι, τὴ μιὰ μέρα μὲ τὴν ἄλλη, ἔχουμε τὸ ὅλο ἑφτακόσιες πενῆντα χιλιάδες φράγκα... Καὶ τώρα κάνε τὸ λογαριασμὸ πόσα θὰ πάρουμε ἐμεῖς μὲ δώδεκα τοῖς ἑκατὸ ποσοστά... Μὰ εἶνε περιττὸ νὰ κουράζῃς τὸ μυαλό σου, γιατὶ τὸν ἔχω κάνει ἤδη αὐτὸ τὸ λογαριασμό. Θὰ πάρουμε πάνω ἀπὸ ὀγ-δόν-τα χιλιάδες φράγκα!... Σύμφωνοι;

ΛΑΣΑΙΓΙΥ.—Σύμφωνοι, διδάσκαλε...

Ὁ Μπαλζὰκ ἐτήρησε τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ ἀνέλαβε μὲ τὸ συμβόλαιο. Αὐτὸ φαινότανε καθαρὰ ἀπὸ τὰ μάγουλα τοῦ Λασαιγὶ ποὺ ἄρχισαν νὰ κοκκινίζουν, ἀπὸ τὸ περιποιημένο ντύσιμό του, ἀπὸ τὴ λάμψι τοῦ βλέμματός του. Τὸ καϋμένο τὸ παιδὶ εἶχε βρεῖ ἐπὶ τέλους φαΐ, κρεββάτι καὶ καθαριότητα, ὕστερα ἀπὸ ὁλόκληρα χρόνια θλιβερῆς ἀληθινῆς ζωῆς στὰ φιλολογικὰ καφενεῖα τῶν Παρισίων.

Ἂς δοῦμε ὅμως τώρα πῶς ἐτήρησε ὁ Λασαιγὶ καὶ τὶς δικές του ὑποχρεώσεις...

Ἀπλούστατα, τρώγοντας τέσσερες φορὲς τὴ μέρα, κάνοντας περιπάτους στὰ περίχωρα γιὰ νὰ χωνέψῃ καὶ περιμένοντας νὰ τοῦ ἔλθῃ ἡ ἔμπνευσι γιὰ νὰ γράψῃ τὸν σκελετὸ ἑνὸς δράματος. Μὰ ὁ Μπαλζάκ, μαθημένος νὰ βρίσκεται πάντοτε σὲ δημιουργικὸ ὀργασμό, δὲν μποροῦσε νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὴ τὴν πνευματικὴ... δυσκολιότητα τοῦ συνεργάτου του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας μυθιστοριογράφος ἐργαζόταν, ὡς γνωστόν, μονάχα τὴ νύχτα, κάθε νύχτα, στὶς δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, χτυποῦσε τὸ κουδοῦνι ποὺ συγκοινωνοῦσε μὲ τὸ δωμάτιο τοῦ συνεργάτου του καὶ ξυπνοῦσε τὸν Λασαιγὶ γιὰ νὰ τὸν ρωτήσῃ τί γίνεται τὸ περίφημο δρᾶμα...

Ὁ ταλαίπωρος ὁ Λασαιγὶ πεταγόταν τρομαγμένος ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ντυνόταν μάνι-μάνι καὶ παρουσιαζόταν μπρὸς στὸν Μπαλζὰκ μὲ τὰ μάτια πρισμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν ὕπνο, φορῶντας τὴ μιὰ μονάχα παντοῦφλα του, ξεκούμπωτος καὶ ἀναμαλλιασμένος.

— Λοιπόν, Λασαιγί; τὸν ρωτοῦσε ὁ Μπαλζάκ. Βρῆκες καμμιὰ καλὴ ὑπόθεσι;

Ὁ Λασαιγὶ ἔτριβε τὰ μάτια του, χασμουριόταν καὶ ἀπαντοῦσε:

— Ναί... βέβαια... Κάτι πρέπει νὰ βροῦμε... κάτι πρέπει νὰ σκεφθοῦμε...

— Τὸ ξέρω, τὸ ξέρω... Μὰ τὸ βρῆκες αὐτὸ τὸ κάτι; Τί περιμένεις ἀκόμα; Τὸ θέατρο περιμένει τὸ ἔργο μου... Εἶδα προχθὲς τὸν Φρειδερῖκο Λεμαίτρ, τὸν μεγάλο μας ἠθοποιό... Μὲ ρώτησε ἂν τὸ ἔχω ἕτοιμο τὸ δρᾶμα μου, τὸ δρᾶμα ποὺ θ' ἀναστατώσῃ τὴ Γαλλία καὶ ὅλο τὸν κόσμο... Μάλιστα!

— Μάλιστα! ἐπανελάμβανε ἠλιθίως καὶ ὁ Λασαιγί, προσπαθῶντας νὰ κρατήσῃ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια του.

— Τὸ ἑτοίμασες, λοιπόν, αὐτὸ τὸ δρᾶμα, Λασαιγί;

— Ὄχι ὅλο, μά...

— Ὥστε εἶνε ἕτοιμο ἐν μέρει;

— Καὶ ναὶ καὶ ὄχι...

— Ν' ἀκούσω τὴν ὑπόθεσί του...

— Θὰ προτιμοῦσα, ψιθύριζε ὁ Λασαιγί, νὰ μοῦ λέγατε προηγουμένως ἐσεῖς ἂν εἴχατε καμμιὰ καλὴ ἰδέα...

— Ἔχω μιὰ ὑποψία, Λασαιγί! Ὅτι κοιμᾶσαι ὄρθιος!

— Μά, ὄχι, σᾶς βεβαιῶ...

— Περιττόν! Τὸ βλέπω καθαρά! Δὲν μπορεῖς ν' ἀνοίξῃς τὰ μάτια σου καὶ χασμουριέσαι διαρκῶς. Πήγαινε νὰ κοιμηθῆς. Ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ὥρα θὰ σὲ φωνάξω. Ἂς ἐλπίσουμε ὅτι ἡ Μοῦσα θὰ ἔχῃ φωτίσει στὸ μεταξὺ τὸν ποιητικὸ ἐγκέφαλό σου...

Ὁ Λασαιγὶ ξαναγυρνοῦσε στὸ δωμάτιό του, σέρνοντας τὰ πόδια του, ἔπεφτε στὸ κρεββάτι του, σκεπαζόταν μὲ τὸ πάπλωμα καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρῇ τὴν ὑπόθεσι τοῦ περιφήμου δράματος ποὺ «θ' ἀναστάτωνε τὴ Γαλλία καὶ ὁλόκληρο τὸν κόσμο». Καὶ ὁ ὕπνος ξανασφαλοῦσε γλυκὰ τὰ βαρειά του βλέφαρα, ὅταν τὸ κουδοῦνι ποὺ βρισκότανε πάνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του ἄρχιζε καὶ πάλι νὰ χτυπᾶ σὰν δαιμονισμένο. Ὁ δυστυχισμένος ὁ Λασαιγὶ βρισκότανε μ' ἕνα πήδημα κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι κι' ἔτρεχε στὸ δωμάτιο τοῦ ἐνδόξου συνεργάτου του. Κι' ἐπαναλαμβανότανε ἡ ἴδια σκηνή.

Ὁ Μπαλζὰκ ζητοῦσε ἕνα δρᾶμα. Ὁ Λασαιγὶ δὲν εἶχε βρεῖ ἀκόμα τὴν ὑπόθεσι... Ὁ μυθιστοριογράφος τὸν ξανάστελνε νὰ ξανακοιμηθῇ γιὰ νὰ τὸν ξαναφωνάξῃ μιά, δυό, τρεῖς, τέσσερες φορὲς ἀκόμα ὥς τὰ χαράματα, ὁπότε τὸν ἔπαιρνε καὶ τὸν ἴδιο ὁ ὕπνος. Τότε ὁ Λασαιγὶ μποροῦσε πειὰ νὰ κοιμηθῇ ἥσυχος. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀγρυπνίας ἦταν νὰ πέσῃ ὁ Λασαιγὶ βαρειὰ ἄρρωστος.

Ὕστερα ἀπὸ πέντε μῆνες, τὸν συνάντησα μιὰ μέρα στὸ δρόμο.

— Τί κάνει ὁ Μπαλζάκ; τὸν ρώτησα.

— Δὲν ἔχω ἰδέα! μοῦ ἀποκρίθηκε, κιτρινίζοντας.

— Μὰ δὲν εἶσαι πειὰ συνεργάτης του;

— Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τί λέτε, κύριε Γκοζλάν! φώναξε ὁ Λασαιγί... Ἕνα μῆνα ἀκόμα ἂν ἔμενα κοντά του, θὰ τρελλαινόμουν ἢ θὰ πέθαινα... Δὲν μπορῶ βέβαια νὰ πῶ ὅτι δὲν ἔτρωγα καλά... Μὰ τί ὠφελοῦσε ἡ καλοφαγία, ἀφοῦ ὁ Μπαλζὰκ μὲ ξυπνοῦσε ἕξη-ἑφτὰ φορὲς τὴ νύχτα καὶ μοῦ ἔβαζε ἕνα πιστόλι στὸν κρόταφο, γιὰ νὰ τοῦ βρῶ, σώνει καὶ καλά, τὴν ὑπόθεσι ἑνὸς δράματος... Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βαστάξῃ σ' αὐτὸ τὸ μαρτύριο!... Κι' ἕνα πρωὶ ἔφυγα, κάνοντας ὅρκο νὰ μὴ γυρίσω πίσω.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Λασαιγί, κάθε φορὰ ποὺ πρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Μπαλζάκ, ἄλλαζε χρῶμα κι' ἔτρεμε ἀπὸ τὸν φόβο του!...».

Ὁ Ὀνορὲ ντὲ Μπαλζάκ.